

Esther

Hay A'at Tuwen Liblu An Esther

Hituwen liblu ya ipa'innilanay inat Esther an nangihwang hinadan ibbana an Judyu ta aggeda nipapate. Te da Esther i Mordekay ya nadan dakol an Judyu an tinanud Israel ya niyedah ad Babilon ot ahi abakon nadan i Persia nadan i Babilon hidin limay gahut ta tulumpulut hiyam di tawon ot ahi miyayyam hi Jesu Kristu (539 B.C.).

Ya hay patul hi ad Persia hidin awadan Esther hidi ya hi Serses. Ya hay ahawan ni' nan patul ya hi Basti mu imbolhena ot iyahawanah Esther an Judyu. Mu i diye ya aggeda ni' na'innilaan an hi Esther ya oha an Judyu.

Ya hidin numpatulan Serses ya wada han nabaktuy sa'adna an hi Haman an tinanudan Amalek. Ya nunnaud di hihiwonah nadan Judyu ta ninonomnomna an ipapate didan namin. Ta ni'happitan hinan patul an hi Serses ta iyuldina ta mabalin an patayonda nadan Judyu. Ya inabulut nan patul.

Mu indani ya dingngol Mordekay hidiyen uldin ot ume i Esther ot iba"agna i hiya nan uldin nan patul. Ot umeh Esther hinan patul an e ni'hapit an ta'on on hidiyey gumalat hi atayana. Ot iyuldin nan patul an mabalin an mi'patteda nadan Judyu ta ihwangday adolda hinadan binuhulda. Ta athidiy inat nadan Judyu ta nihwangda hinan edaot atayan ta hi Haman di nipapate.

Ta gapuh am'amlong nadan Judyu hi nangabakanda ya inhipunda nan pungngilinandah nan punnomnommandah nan ma'alih Purim.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay numbalinan Esther hi ahawan nan patul an hi Serses (Esther 1-2)
2. Hay nunnomnoman Haman an manadag hinadan Judyu (Esther 3)
3. Hay nunnomnoman Esther an mangihwang hinadan ibbana an Judyu (Esther 4-7)
4. Hay nangihwangan Apu Dios hinadan Judyu hi edaot atayan ya hay nanghipunandan mungngilin hinan punnomnommandah nan Purim (Esther 8-10)

Hay Agge Nangunudan Basti Hinan Patul An Hi Serses

¹ Wada han patul an hi Serses an nun'ap'apu hi hingahut ta baintit pituy (127) probinsya hi ad India ta ingganah ad Etiopia. ² Ya hay nunhituwana ya hinan palasyu hi ad Susa. ³ Ya hidin mi'atluh tawon hi numpatulana ya ninomnomna an mumpahamul.* Ta inayaganan namin nadan ap'apun munhilbin hiyah nan palasyu. Ya ta'on on nadan opisyal di tindaluna hinan duwan boble an pumpatulana an hi ad Persia ya hi ad Media ya nadan gobelnador ya nadan ap'apun munhilbin didah nadan probinsya. ⁴ Ya hidiyen numpahamulana ya immeh onom di bulan ta pangipatigonah kinadangyana ya hay

---

* **1:3** 1:3 Hay pangalin di udum hinan numpahamul ya nunhida.

nundongolana ya nan ongal an abalinana an mun'ap'apu.

⁵ Ya hidin nagibbuh diye ot mumpahamul boh hindumingguwan hinan nahiduman hinan way lita"angan di palasyuna ot i'ayagnah nadan tataguhdi hi ad Susa an kadangyan onu nawotwot. ⁶ Hidiyen lita"angan ya nipniphod an nakultinaan hi linen[†] an asul ya pulaw an hay ga'odda ya linen damdama an bayulet ya pulaw. Ya niga'oddah nadan nun'atuligonggong an silber an nun'ihableh nadan tu"ud an batu an marbol. Ya hay indotaldah nan lita"angana ya marbol ya perlas ya nadan udum an nun'abalol an batu. Ya nadan ubunanda ya balitu' ya silber.

⁷ Ya balitu' an basu an nat'onat'on di alkus-nay pang'i'numandah nan dakol an bayah an inukat nan patul. ⁸ Ya hay imbagan nan patul hinadan baalna ya adi mahapul an unudonda nan pangiy'e'eda an imminum'e nan patul on ahida mohpe uminum nadan tatagu ta nadan baalna ya ipa'inumda nadan bayah nan namhod an uminum.

⁹ Ya hi Basti an ahawan nan patul ya numpahamul bo damdamah nadan binabai hidih nan palasyu. ¹⁰ Ya hidin mi'apituh algon di numpahamulanda an mangmanginnumda ya nabutbutong nan patul. Ot baalona nadan pitun yunok[‡] an da Mehuman ya hi Bista ya hi Harbona ya hi Bigta ya hi Abagta ya hi Setar ya hi Karkas

---

[†] **1:6** 1:6 Nan linen ya hay mangiyusal ya nan kadangyan ya nan padi ya mabalin bo an ma'usal hinan Templo. [‡] **1:10** 1:10 Nan yunok ya hidiye nan eunuch hinan English an hay ibalinana ya nakapun an linala'i ta iyohhaday punhilbiyandah nan palasyu.

¹¹ ta eda awiton nan ahawana an hi Basti ta iyedah awadana an nungkoronah nan koronan di ahawan di patul. Te pinhodna an ipatigoh nadan ap'apu ya nadan tatagu an apgohan hi ahawana. ¹² Mu hidin e imbagan dadiyen baal i Basti nan imbagan nan patul ya adina pohdon an ume. Ta nangimbubungot nan patul ¹³ ot mahmahanah nadan ap'apu an nanginnilah a'at di uldin hi'on nganney atona. Te hidiyey uggana aton hi'on waday inomnomana. ¹⁴ Ya nadan uggana pummahmahan ya da Karsena ya hi Setar ya hi Admata ya hi Tarsis ya hi Meres ya hi Marsena ya hi Memukan te dida nadan pitun nangatuy sa'adda an pundinolanahdi hi ad Persia ya hi ad Media. ¹⁵ Ya hay inalinan dida ya alyonay, Nganney alyon di uldin ta'u hi ma'at i Basti hinan aggena nangunudan hinan imbaga'an e imbagan nadan yunok?

¹⁶ Ya hi Memukan di himmapit ot alyonah nan patul ya nadan udum an ap'apu di, Nan ahawam an hi Basti ya numbahul ya bokon he'a ya abuh di numbahulana te ta'on on nadan ap'apu ya nadan tatagu hi an namin an probinsya an pun'ap'apuwam. ¹⁷ Te onha donglon di an namin an binabaih tuwe an inat Basti ya ngohayonda moy ahawadan alyonday, On hi Basti ni'mo ot agge immeh din impa'ayag nan ahawana an patul. ¹⁸ Ot donglon'en nadan ahawami an a'ap'apuh tun ad Persia ya hi ad Media nan inat Basti ot umannung an pi'bagondan iyunnud i hiya ot adi dita'u mo lispituon an ahawada. Ya undan adi gumalat hi bumungotan ta'un linala'i hinadan ahawa ta'u. ¹⁹ Ot ha'ey atom

ya iyuldinmu ta adi mo mumpatpatigoh Basti i he"a. Ta middum hinaen uldin hinan uldin hituh ad Persia ya hi ad Media an adi mabalin an mahukkatan. Ya inaanmuh Basti hinan sa'adna ta hukkatam i ha babain maphod di pangatna. ²⁰ Ta wa'et nipa'innilah naen uldinmu hi abobboble ituwen pun'ap'apuwam ya lispituwon di binabaiy ahawada an kakaddangyanan onu na'awwotwot.

²¹ Ta hidiyen imbagan Memukan ya pinhod nan patul ya ta'on on nadan ap'apun munhilbin hiya. Ot hiya moy aton nan patul. ²² Ta nuntudo' mo nan patul hinadan probinsya an pun'ap'apuwana an imbalinda nan tudo'na hinadan nat'onat'on an hapit ya panudo' nadan tatagu an hay intudo'na ya an namin di linala'i ya diday ma'unud hinan numpunhituwanda.

2

Hay Numbalanan Esther Hi Ahawan di Patul

¹ Hidin na'aan di bungot nan patul an hi Serses ya nomnomnomonah ahawana an hi Basti ya nan inat Basti ya nan inyuldina an ma'at i hiya. ² Ya indani ya inalin nadan baalna di, Daan mo ta ihama'an da'a hinadan apgohan an binabain mumpangilog an ma"i ha inilo'dah lala'i. ³ Ot mamili'a hi hinohhan ap'apu hinadan probinsya ya inyuldinmu ta iyalidan namin nadan apgohan an binabaihtuh ad Susa hinan iha"adan di binabaim. Ta ipipapto'mu didah nan yunok an hi Hegay ta hiyay ukod hi an namin an mahapulda ta ipohpohod di tigoda. ⁴ Ot

nan babain piliyom an mangipa'amlong i he"ay mihukkat hinan ahawam an hi Basti.

Ya maphod hi nangngolan nan patul i diyen imbagada ot hidiyey atona.

⁵ Ya hidih ad Susa ya wada han Judyu an hi Mordekay an imbabalen Hair an apapun Simei an imbabalen Kis hinan tinanud Benjamin. ⁶ Ya manu'e hi wahdi ya nan a'ammodnay ohah nadan nalpuh ad Jerusalem an inabak din hi Nebukadnesar an patul hi ad Babilon ot iyena didahdi an didan namin hidin hi Jehoyakin di patul hi ad Judah. ⁷ Ya wada han hi Esther an pinghandah tinanud i Mordekay. Mu hay ngadanah hapitda an Hebrew ya hi Hadassah. Hiya ya apgohan ya maphod di nangadolna. Ya hidin nateda nan a'ammodna ya inawit Mordekay ot pakilogona an imbilangnah imbabalena.

⁸ Ta hidin nipa'innilah diyen inyuldin nan patul ya dakolday apgohan an binabain inyedah ad Susa ya hi Esther di oha. Ot miha"addah nan iha"adan di binabai ta ipapto' Hegay dida. ⁹ Ya hi Esther di pinpinhod Hegay ot idatna i hiya nadan midahidah adolna ya nadan mun'aphod an makan. Ya pinilinay pitun binabain nalpuh nan palasyu ta baal Esther. Ot piliyona bo nan ap'aphodan an kuwartu ta iha"adan Esther ya nadan baalna.

¹⁰ Mu hi Esther ya aggena impa'in'innila an hiya ya Judyu te hidiyey intugun Mordekay i hiya. ¹¹ Ta abigabigat on immeh Mordekay hi potto' nan panton di niha"adan nadan binabai ta ena tigon di ma'ma'at i Esther.

¹² Ta hay pangipaphodandah tigon dadiyen binabai ya hintawon. Te hinan mamangulun onom di bulan ya nadan nibagah midahidah adolda ya nan maphod an lana an ma'alih mira. Ya ahi mohpe nadan udum an bangbangluy idahidahda i dida hinan nabati an onom di bulan. Ta nagibbuh'eh diye ya ahida mohpe ma'ohha'ohha an umeh awadan nan patul. ¹³ Ya umeda'ehdi ya midat i dida nan pohdondan ilubung ya nadan udum an pohdondan usalon an wadah nan niha"adanda. ¹⁴ Ya hay umayan di hinohhah nan awadan nan patul ya hinan mahdom ta nawi"it'e on numbangngadda hinan iha"adan di binabai ta nan yunok bon hi Sasgas di mangipapto' i dida te hiya nan mumpapto' hinadan ahawan nan patul. Ya adi mabalin an waday e mumbangngad i didah nan palasyu te inggana hi'on ipa'ayag nan patul an namama hi'on aggena impa'amlong nan patul.

¹⁵ Ta hidin nadatngan di pangayan Esther hi awadan nan patul ya ammuna nan imbagan nan mangipapto' i dida an hi Hegay di inusalna. Ya hay nangimbabale i Esther ya hi Abihail an hi ulitaun Mordekay an nangipakilog i Esther. Ya an naminda nan nanigon hiya ya ma"amlongda te maphod di tigona. ¹⁶ Ta inyedah nan palasyun nan patul an hi Serses hidin mi'apituh tawon hi numpatulana an hidiye nan mi'ahimpuluh (10) bulan an alyondah Tebet. ¹⁷ Ya hiyay pinhod nan patul i dadiyen binabai te impa'amlongna nan patul. Ta hiyay nidatan nan koronan di ahawan di patul ta hiya moy nihukkat i Basti. ¹⁸ Ot mumpahamul nan patul an gapu i Esther

ot ayaganan namin nadan ap'apun munhilbin hiya ya nadan mumpuntamuh nan palasyu. Ot pun'iblayonan namin di tataguh abobbobleh nan tamuda. Ot mangidat hi dakol an regalonah nadan tatagu.

Hay Nangihwangan Mordekay Hinan Patul

¹⁹ Ya hay pidwan di na'amungan* nadan mumpangilog an binabain nun'ibban Esther ni' ya wahdi hi Mordekay hinan geyt di palasyu te hiya moy oha an ap'apun munhilbih nan patul.

²⁰ Mu hiyah diyen agge impa'in'innilan Esther an hiya ya Judyu. Te inun'unudna nimpe nan intugun tuwalin Mordekay i hiya an umat hi nangun'unudanan hiyah din a'ungana.

²¹ Ya hidin puntamuwan Mordekay hinan geyt di palasyu ya waday duwan yunok an guwalyah nan panton di kuwartun nan patul an da Bigtana i Teres. Ya waday bimmoholandah nan patul an hi Serses ta hiya nan nunhapitanda an patayon. ²² Ya na'innilaan Mordekay hidiyen nunhapitanda ot iba"agna i Esther ot e ibagan damdaman Esther hinan patul. Ya imbagana an hi Mordekay di nangibagan hiya. ²³ Ya hidin e impamahmah nan patul ya na'innilaana an immannung hidiyen imba"ag Mordekay ot ipitattayuna dadiyen duwan linala'i. Ta hidiyen na'at ya impitudo' nan patul hinan liblun itud'an di na'na'at hinan boble.

---

* **2:19** 2:19 Hituwen pidwan di na'amunganda ya agge nibaga ituwen liblu nan namangulun na'amunganda.

3

Nan Adi Maphod an Ninomnom Haman

¹ Indani ya nan hi Haman an imbabalen Hammedata an tinanud Agag ya impabaktun nan patul di sa'adna ta hiyay nabakbaktuy sa'adna mu nadan udum an ap'apu. ² Ta an namin nadan ap'apun munhilbin hiya hinan palasyu ya wada'eh Haman on munyu"ungdah punlispitudan hiya te hidiyey inyuldin nan patul hi atonda. Mu hi Mordekay e ya adina unudon hidiye. ³ Ta mahmahan nadan udum an ap'apu i hiya an alyonday, Tanganu onmu ngohayon nan uldin nan patul?

⁴ Ot ipa'innilan mohpen Mordekay an hiya ya oha an Judyu.* Mu abigabigat on imbagadan hiya ta unudona nan uldin mu adina damdama. Ot hiya nan eda mo imbaga i Haman hi'on mabalin i hiyah diyen pangat Mordekay.

⁵ Ya hidin tinigon peman Haman an adi munyu"ung hi Mordekay ta punlispitudan hiya ya nangimbubungot. ⁶ Ta ninomnomnan ipapate mu hidin na'innilaanan hiya ya Judyu ya ninomnomnan bokon hi Mordekay ya ammunay ipapatena te an namin di Judyu hinadan boblen pun'ap'apuwat Serses.

⁷ Ta hidin mi'ahimpulut duway (12) tawon hi numpatulan Serses hinan namangulun bulan an ma'alih Nisan† ya imbunutdah hinangngab

---

* **3:4** 3:4 Hi Mordekay ya manu'e hi adi munyu"ung hi hinangngab Haman ya hi Haman ya nalpuh nan tinanud Amalek an binuhuldan Judyu. † **3:7** 3:7 Nan Nisan ya hidiye nan ma'udin godwan di Marso ta ingganah nan godwan di Abril hi ad uwani.

Haman ta ma'innilaan hi'on nganne an algo ya bulan di pangatana i diyen ninomnomna. Ya hay nabunut ya nan mi'ahimpulut tulun (13) algo hinan mi'ahimpulut duwan (12) bulan an ma'alih Adar. Hay hapitdah nan bunnutan ya purim.

⁸ Ot umeh Haman hinan patul ot alyonay, Waday tinatagu an niddum i dita'u an niwakatdah nadan probinsya ituwen pun'ap'apuwam an hay pangiyeh"eda ya nat'on an ma"i ha nipad-dunganah nan pangat di udum an tatagu. Ya adida ahan un'unudon di uldin. Ta hiya nan adi maphod hi'on minaynayun an mi'hituda hitun pun'ap'apuwam. ⁹ Ot hay maphod hi atom ya iyuldin mu ta mipapatedan namin. Ta'omman ya indat'uy tuluy gahut ta napat di libuy (340,000) kilun silber hinan iha"adan di pihhun di patul ta midat hinadan ap'apu an e mangat ituwe.

¹⁰ Ya inabulut nan patul hidiyen inalin Haman ot aanona nan singsing hi ta'lana an hidiyey pummalkadah nadan mitudo' an uldina ta adi mabalin an mahukkatan. Ot idatnah diyen singsing hinan binuhul di Judyu an hi Haman an imbabalen Hammedata an tinanud Agag. ¹¹ Ot alyon nan patul i Haman di, Adi' mahapul nan pihhum. Ukod'a ya inatmu nan pohdom an aton i danae an tatagu.

¹² Ta hidin mi'ahimpulut tuluh (13) algo hinan namangulun bulan ya inayagan Haman nadan sekretalin di patul ot ibagana i dida nan itudo'dah nan uldin nan patul an miyeh nadan ap'apun munhilbih nan patul ya nadan gobel-nador ya nadan udum an ap'apun di an namin an probinsya. Ta intudo'dah diyen uldin hinan

nat'onat'on an hapit ya panudo' nadan tatagu hinadan boblen awadanda ya ingngadandah nan patul an hi Serses ya immalkada nan singsingna. ¹³ Ot ituda'day mangiye i dadiyen tudo' hi an namin an probinsya an pun'ap'apuwana nan patul. Ta hay nitudo' ya mipapaten namin di Judyu an ta'on on nadan a'amamma ya i'ininna ya binabai ya u"unga hinan mi'ahimpulut tulun (13) algoh nan mi'ahimpulut duwan (12) bulan an ma'alih Adar. Ya inaladan namin nadan wada i dadiyen patayonda. ¹⁴ Ta nipa'innilah diyen uldin hi atagutaguh aboboble hinan pun'ap'apuwana nan patul ta innilada moy atonda an mundadaan an e mamateh nadan Judyu hi'on madatngan hidiyen algo. ¹⁵ Ot gapu ta hiyay imbagan nan patul ya inawigingdan nangiye i diyen uldin hi abobboble an inhipundah ad Susa an nunhituwan nan patul ta innilaon di atagutagu. Ta nadan tataguh ad Susa ya nunnaud an minomnomanda yaden dedahdi da Haman hinan patul an mangmanginumda.

4

Hay Numpaboddangan Mordekay I Esther

¹ Hidin na'innilaan Mordekay hidiyen na'at ya nunhethetnay lubungna ot munlubung hi langgut ot dadapulonay uluna ot e dumanalanan hinan boble an kumogakoga an gapuh hakit di nomnomna. ² Mu ingganah nan geyt di palasyu ya ammunay ipogpogana te adi mabalin an hunggop di nunlubung hi langgut hidi. ³ Ya

atbohdi nadan Judyu hinadan probinsya an nun-naud an minomnomanda an adida mangmangngan ya kumogakogada hidin na'innilaanda nan uldin nan patul. Ta dakol i diday numpunlubung hi langgut on eda nalnallo' hinan hupu'.

⁴ Ya hidin impa'innilan nadan ba'baalon Esther an binabai ya nadan yunok nan at'atton Mordekay ya nunhiglan minomnoman hi Esther. Ot ipiyenay ilubung Mordekay ta bokon nan langgut mu adina pohdon. ⁵ Ot ituda'nah Hatak an ohah nadan yunok an indat nan patul i hiya an baalna ta ena mahmahan i Mordekay di gapunah umatanahdi. ⁶ Ot umeh Hatak hi awadan Mordekay hidih nan way potto' nan geyt di palasyu ta ena mahmahan.

⁷ Ot ibagan Mordekay i hiyan namin nan na'na'at ya nan bilang di pihhun alyon Haman hi iddumnah nan pihhun nan patul ta ma'usal hi pamatayanda i didan Judyu. ⁸ Ot idatnan hiyay ohah nadan nitudo'an nan uldin nan patul an nipa'innilah ad Susa ot alyonay, Ipatigom hituwe i Esther ya impa'innilam i hiya nan ibalinana. Ya imbagam i hiya ta e mumpahpahmo' hinan patul ta hom'ona nadan ibbana an Judyu. ⁹ Ot mibangngad hi Hatak ot ibaganan namin i Esther nan imbagam Mordekay. ¹⁰ Ya hinnag bon Esther hi Hatak ta ena ibaga i Mordekay ¹¹ an innilan di an namin an ap'apu ya tataguh nan pumpatulan nan patul an nan tagun namaag ya hinunggop hinan opihhinan nan patul an agge nipa'ayag ya mipapate. Ta ma'id ha tagu hi mangat i diye an adi mipapate. Te ingganah idongdong nan patul

nan nabalitu'an an septerna* ya ahi mihwang. Ya alyon bon Esther di, Hay oha bo ya ume moh himbulan di agge nangipa'ayagan nan patul i ha'on.

¹² Ta hidin dingngol Mordekay nan impaad Esther ¹³ ot pumbangngadonah Hatak ta ibaganan Esther an alyonay, Wan hay punnomnommu ya adi da'a pi'pate an umat hinadan ibba ta'un Judyu an gapu ta wahnah nan palasyu? ¹⁴ Te namaag'e ya dimminong'ah ad uwani ya waday udum hi bumoddang ta mihwangda nadan ibba ta'un Judyu mu he"a ya nadan tulang ta'u ya mipapate ta'un namin. Ma'id ha mapto' ya hay numbalinam hi ahawan di patul ya ta waday atom an bumoddang hi ad uwani ta mihwang ta'u an Judyu.

¹⁵ Ot ibagan Esther nan pambalna i Mordekay an alyonay, ¹⁶ Ot em mo amungon an namin nadan ibba ta'un Judyu hituh ad Susa ta adi ayu mangan ya adi ayu uminum hi tuluy algo an ta'on on hinan mahdom ta idasalana'. Ot ta'on on ha'on ya nadan baal'u ya athidi bo damdamay atonmi. Ta nagibbuh'e ya immeya' hinan patul an ta'on on mipagol hinan uldin. Ot hituwe'ey ataya' ya ta'ombo. ¹⁷ Ot un'unudon Mordekay an namin nan imbagan Esther hi atona.

5

Hay Imbagan Esther Hinan Patul

---

* **4:11** 4:11 Hidiyen septer ya hidiyey idongdong nan patul ta mangipa'innila an mabalin an e mi'hapit di ohan tagu i hiya ya hay oha bo ya hidiyey mangipatigon hiya ya patul.

1 Hidin mi'atluh algo hi nun'ulatanda ot munlubung hi Esther hinan lubung di ahawan di patul ot e tuma'dog hidih nan potto' di panton nan opihhinan nan patul. Ya wahdi nan patul an inumbun hinan tronona an inhangngabnah nan panto. 2 Ya tinigonah Esther ya ma"amlong ot idongdongna nan nabalitu'an an septerna. Ot e dapaon Esther nan uddun diyen nabalitu'an an septer.

3 Ya inalin nan patul i hiyay, Tanganu udot on'a wahtu Esther? Nganney mahapulmu? Ibagam ot ta'on on godwan tun pun'ap'apuwa' ya mabalin an idat'un he"a.

4 Ot alyon Esther di, Hi'on mabalin apu patul ya daan mo ta umali ayu i Haman hi ad uwanin algo hidih awada' te wahdi han indadaan'u an makan.

5 Ot ipa'ayag nan patul hi Haman ya na'anne ot umedah nan in'ayag Esther.

6 Ya hidin mangmanginnumdah bayah ya inalin bon nan patul i Esther di, Ot nganne nan pohdom an ibaga? Ibagam ot ta'on on godwan tun boblen pun'ap'apuwa' ya idat'un he"a.

7 Ya inalin Esther di, 8 Athina'e an ulayana' i he"a ta pohdom an idat nan ibaga' ya daan mo ta ipidwayu bon umali i Haman hi bigat. Ta i diyey ahi' pangibagaan hinan pohdo'.

Hay Ninomnom Haman An Aton I Mordekay

9 Ta hi Haman ya ma'am'amlong hi limmah'unana hi nalpuwanah awadan Esther mu hidin tinigonah Mordekay hinan way geyt di palasyu an adi udot tuma'dog ya adi ni'mo munyu"ung hi punlispituna ya nunhiglay

bungotna. ¹⁰ Mu initpolnay bungotna ot umanamut. Ot ayagana nadan gagayyumna ya hi ahawana an hi Seres. ¹¹ Ot ilattuwna i dida an pun'ibaganay kinadangyana ya hay dinakol di imbabalena an linala'i ya hay nangipabaktuwan nan patul hi sa'adna mu nadan udum an ap'apu.

¹² Ya inalina boy, Bokon ammuna danae te ha'on bo ya ammunay inayagan nan ahawan nan patul an hi Esther hi nun'ibban nan patul an e ni'an hinan indadaana. Ya inayagan da'mi bon umehdi hinan patul hi bigat. ¹³ Mu ma'id damdama ha hilbin datuwen ha'on hi'on tigo' nan Judyu an hi Mordekay an hiyay nanongnan ap'apu an umohnong hidih nan way palasyu.

¹⁴ Ot alyon nan ahawana an hi Seres ya nadan gagayyumnay, Daan mo ta ipata'dogmu ha pangitattayunam i Mordekay hi umeh baintit limay (25) metroy tinagena. Ya imbagam hinan patul hi bigat ta itattayunda ta waday am'amlongmun ume an e mi'an hi awadan Esther. Ya immamlong hi Haman i diyen inalida ot ipata'dogda han kayiw ta pangitattayunanda i Mordekay.

6

Hay Nangipa'innilaan Nan Patul Hi Amaphod Mordekay

¹ I diyen hilong ya adi umaliy inlo' nan patul ot ipa'ukatna nan nitudo'an di na'na'at hinan pumpatulana ta ibahadan hiya. ² Indani ya nibaha nan nitudo' an nangipa'innilaan Mordekay hinan adi maphod an nunhapitan nadan duwan

mungguwalyah nan geyt di palasyu an da Bigtana i Teres. Te nunhapitandan patayon nan patul mu agge na'at te imba"ag Mordekay. ³ Ya hidin dingngol nan patul hidiyen nibaha ya inalinay, Ot nganney indat ta'uh gunggunan Mordekay i diyen inatna?

Ya inalin nadan baalnay, Ma'id man peman.

⁴ Ya inalin nan patul di, Nganney ap'apu hi wahtu?

Ya nipadih an hinunggop hi Haman hidih nan palasyu an ena ibagah nan patul ta itattayundah Mordekay hinan impata'dogna.

⁵ Ya inalin nadan baalnay, Wahnah Haman an tumtumma'dog hinan way panto.

Ot alyon nan patul di, Paghoponyu.

⁶ Ta hidin hinunggop hi Haman ya inalin nan patul i hiyay, Nganne nin di lebbengnah aton hinan tagun pohdo' an midattan hi gunggunana?

Ya hay punnomnom Haman ya hiya nan tagun pohdon nan patul an idattan hi gungguna. ⁷ Ot alyonah nan patul di, Pohdom'e an idattan hi gunggunay ohan tagu ⁸ ya em ipa'alay ohah nadan lubang di patul an inlubungmu ni' ya hay ohah nadan kabayum an nitakkayam* ni' an waday koronana. ⁹ Ya inayagam di ohah nadan nabaktuy sa'adna an ap'apu ta ipilubungna nan lubangmu i diyen tagu ya impikabayunah nan kabayum ya ena indanaldallanan hinadan kalatah tun boble ta'u on initsuknay, Tigonyu'e peman tayyay aton nan patul hinan tagu an nangat hi maphod ta nihwang nan patul.

---

* **6:8** 6:8 Hay panapit di udum hinan nitakkayan ya nihakayan.

¹⁰ Ot alyon nan patul i Haman di, Ot ma'anne'a mo ta em alan nan lubung ya nan kabayu an imbagam ta atom hinan Judyu an hi Mordekay an wahdih nan way geyt an um'umbun. Ot tigom ta adim ibahhon aton i hiyan namin nan inalim.

¹¹ Ot umeh Haman an ena inala nan lubung ya kabayu. Ot ipilubungna i Mordekay ot itakkenah nan kabayu ot ena idanallanan hinadan kalata on initku'itkuknay, Tigonyu'e peman tayyay aton nan patul hinan tagun nangat hi maphod ta nih-wang nan patul. ¹² Ta hidin nalpah ot mibangngad hi Mordekay hinan way geyt di palasyu mu hi Haman e ya inawigingna an immanamut an nunhu'yung te nunnaud di nabainana.

¹³ Ot pun'ibaganah nan ahawana an hi Seres ya nadan gagayyumna nan na'at i hiya.

Ya inalidan hiyay, Manu'e hi nipada"ul'a ya oha an Judyu hi Mordekay ot hiya nan ma"i'd ha abalinam an mangabak i hiya ya umannung an hiyay gumapuh adadagam. ¹⁴ Ya hidin munhahhahapitda ya dimmatongda nadan baal nan patul ot pi'bagondan awiton hi Haman ta e bo mi"an hinan indadaan Esther.

7

Hay Natayan Haman

¹ Ot umeda bo da Haman hinan patul ta eda mi"an hinan in'ayag Esther.

² Ya hidin mangmanginumda i diyen mi'adwah algo ya inalin nan patul i Esther di, Ibagam mohpe hi ad uwani nan pinhodmu ta ta'on nimpeh on idat'un he"ay godwan di pun'ap'apuwa'.

³ Ya alyon Esther di, Hom'ona'e i he"a ya adim bahan iyabulut an mipapateya' ya nadan ibba' an Judyu. Hituwe han pohdo' ahan an ibaga i he"a. ⁴ Te ha'on ya nadan ibba' an Judyu ya nabayadan amin namin ta mipapate ami. Mu onha nin ha binayadan da'min mumbalin hi himbut* ot namaag ya dimminonga' ta adi da'a ungalon. Mu nan ma'at i da'mi ya nunnaud ahan te patayon da'min namin.

⁵ Ot alyon nan patul i Esther di, On nganney mangalih patayon da'yu?

⁶ Ya alyon Esther di, Ma"i'd ha udum hi'on bokon nan binuhulmin Judyu an adi ahan maphod di pangatna an hi Haman.

Ya nangintattakut hi Haman. ⁷ Ta nangimbubungot nan patul ot lumah'un. Mu hi Haman ya nabati an mumpahpahmo' i Esther ta adina ipapate hiya te innilana mon athidiy ma'at i hiya. ⁸ Ya hidin hinunggop nan patul an nalpuh dola ya nipadih an nundu"un hi Haman hinan inumbunan Esther an inidonah hukina. Ya tinumkuk nan patul an alyonay, Undan ta'on hi wahtuwa' hitun palasyu ya athinan pilitom an ilo' nan ahawa'? Ya hidin impadappuhna nan imbagana ya immaliday mamungut hi ulun Haman.

⁹ Ya nan ohan yunok an hi Harbona ya alyonay, Bokon hinae ya abuh te umman wahdih balena bo han impata'dogna an baintit limay (25) metroy tinagena an pangitattayunanaot i Mordekay an hiya din nangihwang ni' i he"a.

---

* **7:4** 7:4 Nan himbut ya nabayadan an baal.

Ya nahannapit nan patul ot alyonay, Ot ekayu ta hiyay eyu itattayun hidi.

¹⁰ Ot eda mo itattayun hi Haman hinan impata'dogna an pangitattayunanaot i Mordekay. Ot ahi ma'aan nan nunhiglan bungot nan patul.

8

Hay Kalebbengan Nadan Judyu An Mangubat Hinadan Binuhulda

¹ I diyen algo ya indat nan patul an hi Serses i Esther an namin nadan luta ya bale ya nadan nun'abalol an odon Haman an binuhul di Judyu. Ot umeh awadan nan patul hi Mordekay te impa'innilan mon Esther di niyatana i hiya.

² Ot aanon nan patul nan singsingna an pum-malka an binangngadna i Haman ot idatna i Mordekay. Ot pumbalinon Esther hi Mordekay hi mumpapto' i dadiyen namin an nidat i Esther.

³ Indani ya e bo numpaboddang hi Esther hinan patul an e nundu"un hi hinangngabna ot mungkoga an mumpahpahmo' i hiya ta adina ipa'at nan nunhiglan adi maphod an ninom-nom Haman an tinanud Agag an ma'at hinadan ibbanan Judyu. ⁴ Ya indongdong nan patul nan nabalitu'an an septerna ot tuma'dog hi Esther.

⁵ Ot alyon Esther di, Hi'on maphod di punnomnommu i ha"on ya daan mo bahan ta iyuldinmu ta adi ma'unud nan impitudo' Haman an imbabalen Hammedata an tinanud Agag an ipapate da'min namin an Judyu hi an namin an probinsya hinan pun'ap'apuwam. ⁶ Te adi' ahan

pohton an tigon di atayan nadan ibba' an Judyu an namamah nadan tulang'u.

⁷ Ya inalin nan patul i da Esther i Mordekay di, Ot tee bon impitattayun'uh Haman ot idat'un namin nadan luta ya bale ya nadan nun'abalol an odon Haman i he"a Esther an gapuh nan adi maphod an atonaot i da'yu an Judyu. ⁸ Ot itudo'yu mo ha uldin an innilayun iphodan nadan ibbayu an Judyu. Ya ingngadanyu i ha"on ya immalkayu nan singsing'u te adi mabalin an mahukkatan nan uldin an ningadan i ha"on ya namalkaan hinan singsing'u.

⁹ Ta i diyen mi'abaintit tuluh (23) algo hinan mi'atluh bulan an ma'alih Siban ya impa'ayag Mordekay nadan sekretalin nan patul ot ipitudo'na nan uldinah nadan Judyu ya nadan gobelnador ya nadan ap'apun munhilbin dida hinan hinggahut ta baintit pitu (127) an probinsya an mihipun hi ad India ta ingganah ad Etiopia. Ot ibalindah diyen uldin hinan nat'onat'on an hapit ya panudo' di tatagun niddum hinan pun'ap'apuwana nan patul an ta'on on nan hapit di Judyu. ¹⁰ Ya dadiyen impitudo' Mordekay ya ingngadanda hinan patul an hi Serses ot imalkada nan singsingna. Ot pun'iyen nadan numpungkabayuh nan ma'awiging an kabayun di patul.

¹¹ Ta hay nipa'innila i dadiyen tudo' ya iyabulut nan patul an waday lebbeng nadan Judyu hi abobboble an ma'amung ta ibaliwday adolda ta patayonda nadan mangubat i dida ya nadan familyada. Ya nun'aladan namin nadan wadan dida. ¹² Ya nan algon pangatan nadan Judyu

i diyen uldin ya hinan mi'ahimpulut tuluh (13) algo hinan mi'ahimpulut duwah (12) bulan an ma'alih Adar. Hidiye nan nagtud an algo an pamatayandaot hi an namin an Judyu hi aboboble. ¹³ Ya hidiyen uldin ya nipa'innila hi an namin di probinsya ta mundadaan nadan Judyu an mangihwang hi adolda hi'on madatngan hidiyen algo. ¹⁴ Te nun'awiging nadan nangiye i dadiyen tudo' an numpungkabayuda hinadan ma'awiging an kabayun nan patul. Ya ta'on on hi ad Susa an boblen nan patul ya nipa'innilah diyen uldin.

¹⁵ Hidin nakak hi Mordekay hi awadan nan patul ya nunlubung hinan lubung di nabaktuy sa'adna an ap'apu an pulaw ya asul an na'oddahan hi mumbolah* an linen ya atbohndin nakoronaan hi balitu'.

Ya hidin nipa'innila nan balun uldin hi ad Susa ya ahitutukukda nadan tataguh amlongda.

¹⁶ Ta nunnaud di immamlongan nadan Judyu ya nunhiglay punlispitun mohpen di tatagu i dida.

¹⁷ Ta an namin nadan Judyu hi abobboble an dimmatngan nan uldin ya munhahamulda.† Ya dakolday tatagun bokon Judyu an numbalin hi Judyu te gapuh takutdan dida.

9

Hay Nangabakan Nadan Judyu

¹ Hidin nadatngan nan mi'ahimpulut tuluh (13) algo hinan mi'ahimpulut duwah (12) bulan an

---

* **8:15** 8:15 Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English. † **8:17** 8:17 Hay pangalin di udum hinan munhahamulda ya munhidada.

ma'alih Adar an hidiye nan pangatandah nan namangulun inyuldin nan patul ya naballin di na'at te hay innilan nadan tataguhdi ya diday mamateh nadan Judyu ya onnot on nadan Judyu di namaten dida. ² Te nun'oh'ohhadan na'amung nadan Judyu hinan numpunhituwanda hinadan probinsya an nun'ap'apuan nan patul an hi Serses ot gubatonda nadan binuhulda an naminhod an mamate i dida. Ta timmakut nadan tatagu hinadan Judyu ta ma'id ha tuliddan mangubat i dida. ³ Hay oha ya ta'on on nadan ap'apun munhilbih nan patul ya nadan gobelnador hinadan probinsya ya nadan ap'apun munhilbin dida ya binoddanganda nadan Judyu an gapuh takutda i Mordekay. ⁴ Te na'abbaktuy sa'adna ya nundongol hi an namin an probinsya an ongal di abalinana.

⁵ Ta nadan Judyu ya numpateda nimpe nadan binuhulda ta inatday pohdondan aton hinadan humihiwo i dida. ⁶ Ta hi ad Susa an nunhituwan nan patul ya pinateday limay gahut (500) an tatagu. ⁷ Ya atbohadin pinatedah Parsandata ya hi Dalpon ya hi Aspata ⁸ ya hi Porata ya hi Adalia ya hi Aridata ⁹ ya hi Parmasta ya hi Arisay ya hi Ariday ya hi Baysata. ¹⁰ Dadiye nadan himpulun (10) linala'i an imbabalen Haman an imbabalen Hammedata an binuhul nadan Judyu. Mu aggeda ni'yala nadan wada i dadiyen pinateda.

¹¹ Ta i diyen algo ya nipa'innilah nan patul nan bilang di pinatedah ad Susa. ¹² Ot alyon nan patul hinan ahawana an hi Esther di, Pinaten mahan nayyan nadan ibbam an Judyu di limay

gahut (500) an tatagu ya nadan himpulun (10) imbabalen Haman hituh ad Susa. Ot ma'id ha mapto' ya inyal'alanay na'at hinadan udum an boble. Ot ad uwani ya nganney pohdom an ma'at? Ibagam i ha'on ot ato' nan pohdom.

¹³ Ya inalin Esther di, Hi'on mabalin ya iyabulutmu ta aton bon nadan ibba' an Judyu hi bigat nan umat hi inatdah ad uwanih tun ad Susa. Ya maphod on itattayunda damdamay adol nadan himpulun (10) imbabalen Haman.

¹⁴ Ot ibagan nan patul an itattayunda nadan adol dadiyen himpulun (10) imbabalen Haman.

¹⁵ Ya i diye an ibiggatana an mi'ahimpulut opat (14) di algo hinan bulan an ma'alih Adar ya na'amungda nadan Judyu hi ad Susa ot patayonda boy tuluy gahut (300) an tatagu mu aggeda inala nadan wada i dadiyen pinateda.

¹⁶ Ya atbohdiy inat nadan Judyu hi aboboble i diyen pun'ap'apuwana nan patul an nun'oh'ohhada ta inihwangday adolda. Ta pinateday napitit limay libuh (75,000) nadan binuhulda mu athidi bon aggeda inala nadan wada i dadiyen pinateda. ¹⁷ Ta na'at dadiyeh din mi'ahimpulut tuluh (13) algo hinan bulan an ma'alih Adar. Ya hidin mi'ahimpulut opat (14) di algo ot mun'ibleda ot munhahamulda an gapuh amlongda.

Hay Nunggilinanda Hinan Purim

¹⁸ Nadan Judyu hi ad Susa ya nun'oh'ohhadan nangihwang hi adolda hidin mi'ahimpulut tulu (13) ya nan mi'ahimpulut opat (14) di algo ot ahida mun'ible an nunhahamulda hinan mi'ahimpulut limah (15) algo. ¹⁹ Ta hiya

nan ingganah ad uwani ya hinan mi'ahimpulut opat (14) an algo hinan bulan an ma'alih Adar di pun'am'amlongan an punhahamulan ya pun'i'iddatan nadan Judyu an nunhituh nadan kikkitung an boble an ma'id ha binattun aladda.

²⁰ Ta hi Mordekay ya intudo'nan namin dadiyen na'na'at. Ot tudo'anan namin nadan Judyu an numbobleh nadan nun'idawwi ya nun'ihaggon an probinsya i diyen pun'ap'apuwana nan patul an hi Serses ²¹ ta atawotawon on munhahamulda ya nun'i'iddatanda hinan mi'ahimpulut opat (14) ya mi'ahimpulut limah (15) algo hinan bulan an ma'alih Adar. ²² Te dadiyen

algo ya bulan di nangabakan nadan Judyu hinadan binuhulda ta malinggopda mohpe te nan eda umukayungan ya numbalin hi pun'am'amlonganda. Ot muntudo' i dida ta munhahamulda ya mun'am'amlongda ya mun'i'iddatandah makan ya mangdatda hi iboddangda hinadan nun'awotwot. ²³ Ta

inun'unud nadan Judyu nan intudo' Mordekay an atondah diye hi atawotawon. ²⁴ Ta athidiy na'at te handi an hi Haman an imbabalen Hammedata an tinanud Agag an binuhul nadan Judyu ya impibunutna nan nagtud an algo an panadagana i dida te pohdonan mama'iddan namin. ²⁵ Mu maphod ta nipa'innilah nan

patul te ni'hapit nimpe hi Esther i hiya. Ot nan niyuldin an ninomnom Haman an panadagnah nadan Judyu ya didah nadan imbabalenay na'atana te diday nitattayun. ²⁶ Ta hiya nan mahapul an atonda dadiye ta miyunnudan hinan

intudo' Mordekay. Ya hay nungngadanda i diyen duway algo ya Purim te hay ibalananah hapitda ya bunnutan te imbunut nadan binuhulda nan algo an edaot atayan an Judyu. ²⁷ Ta numbalinon mon nadan Judyu hi ugalida an dida ya nadan tanudanda ya ta'on on nadan naminhod an mumbalin hi Judyu ya unudondah diyen niyuldin i dida an ngilinonda dadiyen nagtud an duwan algo hi atawo'tawon an miyunnudan hinan intudo' Mordekay. ²⁸ Ta an namin di Judyu hi abobboble ya mahapul an nomnommondah diyen Purim ya mahapul an adi linglingon nadan matanudan hi udum hi algeh diyen atonda.

²⁹ Ta nan ahawan nan patul an hi Esther an imbabalen Abihail ya impidwada bon nuntudo' i Mordekay hinadan ibbada an Judyu ta atonda nan nibaga an atonda hinan Purim. ³⁰ Ot ipiyen Mordekay hidiyen tudo' hinadan ibbada an Judyu hinan hinggahut ta baintit pitun (127) probinsya an pun'ap'apuwan Serses ta mipa'innila i dida an malinggopda mo aya. ³¹ Ya ta mipa'innila i dida nan mahapul hi atonda ya ahi madatngan nan Purim an umat hinan pun'ulatanda ya umukayunganda hi punnomnomnomanda hinan edaot atayan. Ta atonda dadiye hi atawotawon ta miyunnudan hinan inyuldin da Mordekay i Esther. ³² Ta nitudo' hidiyen uldin Esther an atonda hinan ngilin di Purim hinan itud'an di na'na'at hinan boble.

Hay Anabaktun Da Serses I Mordekay

¹ Nan patul an hi Serses ya inyuldina ta mum-bayaddah buwis an namin di tataguh abobboble hinan pun'ap'apuwana an ta'on on nadan nun-hituh nadan nidawwin numbobleh nan pingngit di baybay. ² Ta an namin nadan inatna an atigan nan ongal an abalinana an patul ya ta'on on hay nangipabaktuwanah sa'ad Mordekay ya nan ongal damdaman abalinana ya nitudo'dan namin hinan nitud'an di ina'inat nadan patul hi ad Media ya hi ad Persia.

³ Ta hi Mordekay di nihnod hinan patul hinan anabaktun di sa'adna. Ta hiyay na'abbaktuy sa'adnah nadan Judyu ta ongal di punlispitun nadan ibbanan Judyu i hiya. Te dakol di inatna hi pummaphodanda ya hiyay nangihapihapit i dida hinan patul ta limminggopda.

Nan Hapit Apu Dios
Ifugao, Amganad: Nan Hapit Apu Dios Bible

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ifugao, Amganad

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

8a82f002-75c6-5d1c-87e7-2ca29bd67aec